ústav pro studium totalitních režimů

PRO VLAST NEBO PRO STRANU?

Ústav pro studium totalitních režimů, tisková zpráva ze dne 26. října 2026

Kde končí služba státu a začíná služba politické moci? Jakou roli hrály zpravodajské služby v období krátce před začátkem nacistické okupace, za druhé světové války, studené války a v dobách komunistických diktatur? Právě těmto otázkám bude věnována mezinárodní konference Pro vlast, nebo pro stranu? Východ–Západ a jejich zpravodajský souboj během druhé světové války a studené války, kterou pořádá Ústav pro studium totalitních režimů od 3. do 5. listopadu 2026 v Lichtenštejnském paláci v Praze.

Setkání nabídne pohled předních českých i zahraničních historiků, archivářů a odborníků na dějiny zpravodajských služeb, vojenského zpravodajství a bezpečnostních aparátů. Během tří dnů zazní téměř čtyři desítky příspěvků rozdělených do dvanácti tematických panelů, které představí zpravodajské dějiny od předvečera druhé světové války až po konec studené války.

„Dějiny zpravodajských služeb nejsou jen dějinami tajných operací a agentů. Ukazují také, komu tyto instituce skutečně sloužily, jak odolávaly politickým tlakům a jak se jejich role proměňovala v podmínkách války, diktatury i demokratického státu. Právě proto je důležité zkoumat je v širších historických souvislostech a na základě dobových pramenů,“ říká **Ladislav Kudrna, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů**.

TŘI HISTORICKÉ PŘÍBĚHY, KTERÉ OTEVÍRAJÍ HLAVNÍ TÉMA KONFERENCE

Program konference nabídne řadu konkrétních příkladů, na nichž lze sledovat střet mezi státními zájmy, politickou ideologií a fungováním zpravodajských institucí. Jedním z nich bude **případ generála Heliodora Píky**, symbolu poúnorových politických represí. Dalimil Sypták, ředitel Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR představí příspěvek *Když zpravodajská služba začne sloužit straně*, v němž se zaměří na fungování vojenského obranného zpravodajství po únoru 1948 a na okolnosti, které vedly k justiční vraždě jednoho z nejznámějších československých vojáků.

Dalším významným tématem bude **spolupráce československého domácího a zahraničního odboje se západními zpravodajskými službami během druhé světové války**. Historici představí fungování zpravodajských sítí v okupovaném Československu i spolupráci československých vojenských zpravodajců s britskou organizací Special Operations Executive (SOE). Pozornost jistě vzbudí také pohled na soupeření tajných služeb v době studené války. Mezi zahraničními hosty vystoupí **Mark Kelton ze společnosti Five Eyes Group, LLC**, který přednese své vzpomínky pod názvem *A CIA Case Officer in Communist Prague*. Přednáška nabídne jedinečný pohled na práci amerických zpravodajských důstojníků v komunistickému Československu.

OD MNICHOVA KE STUDENÉ VÁLCE

První den konference začne pohledem na krizové období let 1938–1939, mezinárodní spolupráci zpravodajských služeb a bezpečnostní situaci v předvečer druhé světové války. Přinese rovněž diskusní panel Evropského sdružení paměti a solidarity (ENRS) o zpravodajských službách za železnou oponou.

V následujících dnech se přednáškové panely budou věnovat zpravodajské činnosti během války, tedy domácímu i zahraničnímu odboji a jejich vztahům se spojeneckými zpravodajskými službami, ale také mezi těmito službami navzájem. Nemalá část příspěvků přiblíží složitou poválečnou situaci v Československu i okolních zemích a nástup komunistického režimu. Historici se budou zabývat postupným podřízením zpravodajských složek politickému vedení státu, čímž se z nich stala součást represivního aparátu řízeného komunistickou stranou. Přiblíží taktéž osudy jednotlivců, kteří se stali oběťmi jejich mocenských zásahů.

„Otázka, zda zpravodajská služba slouží bezpečnosti země, nebo zájmům politické strany, není jen abstraktním dilematem. V československých dějinách ji můžeme sledovat na konkrétních

ústav pro studium totalitních režimů

událostech, personálních rozhodnutích i osudech jednotlivců. Konference umožní porovnat československou zkušenost s vývojem v dalších zemích a ukázat, jak se zpravodajské instituce vyrovnávaly s proměnami politických režimů," uvádí **Kamil Nedvědický, první náměstek ředitele ÚSTR**.

MEZINÁRODNÍ POHLED NA SPOLEČNÉ DĚJINY

Na konferenci vystoupí nejen odborníci z České republiky a Slovenska, ale také z Albánie, Ameriky, Maďarska, Německa, Polska, Rumunska, Ukrajiny a Velké Británie. Mezinárodní zastoupení umožní sdílet zkušenosti států, jejichž moderní dějiny zásadně ovlivnily druhá světová válka, rozdělení Evropy a následná studená válka. Mezi tématy se objeví například činnost polské rozvědky v Protektorátu Čechy a Morava, sovětské zpravodajské operace ve střední Evropě, fungování bezpečnostních aparátů v komunistické Albánii či Maďarsku nebo vztahy mezi zpravodajskými službami zemí východního bloku.

„Smyslem konference je nabídnout odbornou platformu pro porovnávání historických zkušeností a otevřít prostor pro diskusi nad prameny, které nám pomáhají lépe porozumět fungování zpravodajských služeb v různých politických podmínkách. Nejde pouze o rekonstrukci jednotlivých operací. Důležité je také sledovat, jak se měnilo postavení těchto institucí, jaké cíle sledovaly a jaké důsledky měla jejich činnost pro státy i konkrétní lidi," říká **Daniel Povolný, historik ÚSTR a hlavní odborný garant konference**.

Vedle středoevropských témat, jako například působení maďarské vojenské rozvědky v Itálii, nebo mezinárodní spolupráci bezpečnostních aparátů komunistických zemí se posluchači dozví i o aktivitách sovětského bloku a západních zpravodajských služeb v Africe. Konference tak nabídne nejen pohled do zákulisí tajných operací, ale především hlubší porozumění tomu, jakou roli hrály zpravodajské služby při utváření moderních dějin Evropy a světa.

SLEDUJTE NÁS DÁLE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH:

Facebook
Instagram
X (Twitter)
Youtube

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ *(ÚSTR)* je organizační složkou státu, do jehož činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. (Činnost a poslání ÚSTR jsou ukotveny Zákonem o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek 181/2007 Sb. ze dne 8. 6. 2007). Definuje se jako paměťová instituce zkoumající dobu nacistické okupace 1939–45 a dobu komunistické nadvlády 1948–1989. Poskytuje veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňuje informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců, vydává a šíří publikace, pořádá výstavy, semináře, odborné konference a diskuse. Spolupracuje s vědeckými, kulturními, vzdělávacími a dalšími institucemi za účelem výměny informací a zkušeností v odborných otázkách, stejně tak se zahraničními institucemi a osobami, které mají obdobné zaměření. Podřízenou organizací ÚSTR je **Archiv bezpečnostních složek *(ABS)***, který spravuje veškeré písemnosti všech bezpečnostních složek z doby nacismu i komunismu, tedy nejenom Státní bezpečnosti, ale i Veřejné bezpečnosti, civilní a vojenské rozvědky. Ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů je Ladislav Kudrna. www.ustrcr.cz

KONTAKT PRO NOVINÁŘE:
Petra Jungwirthová, vedoucí odd. komunikace/ tisková mluvčí
M: 770 172 146
EM: press@ustrcr.cz